

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářské práce

Hodnocení nákladovosti komodit v rostlinné výrobě

Lenka Borovičková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části. První z nich, literární rešerše pojednává o tématu náklady a kalkulace. Je zde uvedeno, co to jsou náklady, jejich dělení a různé pohledy na ně. V tématu kalkulace je obsažen kalkulační vzorec, druhy a metody kalkulací. Jsou zde specifikovány náklady a kalkulace v rostlinné výrobě. Druhá neboli praktická část bakalářské práce je zaměřena na porovnání přímých a nepřímých nákladů pěstování pšenice ozimé, řepky ozimé a cukrovky u tří vybraných zemědělských podniků. Dále se zde porovnává vnitropodniková cena již zmíněných zemědělských komodit. V závěru jsou shrnuty výsledky výzkumu s doporučením podniků na snížení konkrétních nákladů na pěstování vybraných komodit.

Klíčová slova: náklady, kalkulace, pšenice ozimá, řepka ozimá, cukrovka, zemědělský podnik, peněžní prostředky, porovnání, vnitropodniková cena

Cíl práce

Cílem bakalářské práce bylo zjištění nejvyšších přímých a nepřímých nákladů u zemědělského podniku vzájemném porovnání s náklady u tří vybraných podniků. Náklady byly porovnány na pěstování pšenice ozimé, řepky ozimé a cukrovky ve třech letech. Dále zde byla porovnána vnitropodniková cena u výše uvedených zemědělských plodin.

Metodika

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí. První částí je literární rešerše. Zde jsou nastudována a použita sekundární data z externích zdrojů převážně z odborných knih, která se týkají tématu náklady a kalkulace.

Druhou částí je vlastní výzkum. Tato část pojednává o přímých a nepřímých nákladech na pěstování pšenice ozimé, řepky ozimé a cukrovky u tří společností a to ve třech letech 2011, 2012 a 2013. Kvůli zachování anonymity zemědělských podniků byly pro účely této bakalářské práce pojmenovány následovně: Alfa, Beta a Gama. Všechny tři společnosti se nacházejí v řepařské oblasti Středočeského kraje, kde klimatické podmínky pro rostlinnou výrobu jsou srovnatelné. Tyto podniky se vedle rostlinné výroby též zabývají i živočišnou výrobou. U těchto společností jsou použita sekundární data z interních zdrojů pro jejich popis. Tato bakalářská práce je zpracována metodou analýzy. Z metod analýzy jsou použity statistické metody, ze statistických metod je vybrána indexní analýza a z indexní analýzy bazický index. Bazický index je použit ve srovnání s růstem či poklesem přímých, nepřímých nákladů a vnitropodnikovou cenou. Zde je stanoven pro přepočet základní rok – rok 2011. Pro výpočet vnitropodnikové ceny je použit kalkulační vzorec v rostlinné výrobě, který je upravený podniky pro svůj účel. Vnitropodniková cena u vybraných zemědělských podniků se rovná nákladové ceně neboli součtu všech nákladů na pěstování komodit. Dále jsou vytvořeny grafy v programu Excel z dostupných vnitropodnikových dat a vloženy do této práce pro lepší přehlednost. Následně z těchto grafů jsou stanovena doporučení podnikům na snížení konkrétních nákladů na pěstování zvolených komodit. Před vlastním zpracováním byla vnitropodniková data prokonzultována se zaměstnanci firmy.

V práci je použit kalkulační vzorec rostlinné výroby přizpůsobený podniky pro svůj účel sestavený na základě obecného vzorce viz 3.3 kapitola. Přímé náklady obsahují položky 1-9 a do nepřímých nákladů spadají položky 10-17.

- 1) spotřeba nakoupeného materiálu
- 2) polní práce
- 3) nájemné – pozemky
- 4) ostatní služby
- 5) mzdy
- 6) sociální pojištění
- 7) daně a poplatky (pozemky)
- 8) jiné provozní náklady (pojištění)
- 9) odpisy
- 10) spotřeba vlastních osiv
- 11) spotřeba vlastních hnojiv
- 12) vnitropodnikové náklady – auta
- 13) traktory – mechanizace
- 14) závodní stravování a ubytování
- 15) ostatní
- 16) režie středisková
- 17) režie správní

Vlastní text

Přímé náklady rostly ve všech společnostech při pěstování **cukrovky**. Ve společnosti Alfa průměrně vzrostly o 31,08%, Beta o 14,19%, Gama o 35,22%. Průměrně přímé náklady ve všech společnostech vzrostly o 26,83%. Oproti tomu nepřímé náklady u vybraných společností klesaly. Průměrné nepřímé náklady u společnosti Alfa klesly o 1,99%, u Bety klesly o 13,94% u Gamy vzrostly o 35,64%. Průměrně nepřímé náklady vzrostly o 6,57%. Nepřímé náklady rostly pomaleji než přímé náklady.

Průměrné přímé náklady u společnosti Alfa vzrostly o 8,12%, u Bety o 23,63% u Gamy o 25,94% při pěstování **pšenice ozimé**. Celkové průměrné přímé náklady ve všech společnostech vzrostly o 19,23%. Průměrné nepřímé náklady u společnosti Alfa vzrostly o 5,76%, u Bety o 27,30% u Gamy o 38,36%. Celkové průměrné nepřímé náklady ve třech podnicích vzrostly o 23,81%.

Průměrné přímé náklady na pěstování **řepky ozimé** u podniku Alfa vzrostly o 31,08% u Bety o 14,19% u Gamy o 35,22%. Z toho vyplývá, že celkové průměrné přímé náklady u všech společností vzrostly o 26,83%. Průměrné nepřímé náklady u firmy Alfa klesly o 1,99% u Bety klesly o 13,94% u společnosti Gamy vzrostly o 35,64%. Celkové průměrné nepřímé náklady u třech podniků vzrostly o 6,57.

Průměrné vnitropodnikové náklady na pěstování **cukrovky** se za dva roky zvedly u společnosti Alfa o 10,22%, u společnosti Beta průměrně klesly o 1,85% a u společnosti Gama se průměrně zvedly o 26,79%.

Průměrná vnitropodniková cena **pšenice ozimé** rostla ve všech firmách. Alfa zaznamenala průměrný nárůst za dva roky o 20,90%, Beta o 29,11% a Gama o 28,47%.

Společnosti Alfa se průměrně zvedly vnitropodnikové náklady na pěstování **řepky ozimé** o 10,22%, společnosti Beta klesly o 1,86% a společnosti Gama vzrostly o 26,79%.

Porovnání nákladů probíhalo u společnosti vykazující nejnížší přímé/nepřímé náklady oproti firmám s vyššími náklady. Přepočtení probíhalo k roku 2011, který byl stanoven jako rok základní. Na pěstování **cukrovky** by měla společnost *Gama* snížit přímé náklady a to spotřeba nakoupeného materiálu, především spotřeba průmyslových nakoupených hnojiv a nahradit je organickými hnojivy z přidružené živočišné výroby. Dále snížení nákladů

ostatních služeb jako například spotřeba pohonných hmot l/km, které lze snížit pravidelnou údržbou zemědělských strojů. Společnosti *Alfa* se doporučují snížit přímé náklady spotřeby nakoupeného materiálu, konkrétně spotřeba nakoupených chemikálií, které lze snížit pomocí vhodných předplodin a následných rostlin. Dále snížení polních prací, které lze snížit zvýšením produktivity práce vhodnou motivací a výběrem optimální zemědělské techniky. Společnosti *Beta* je doporučeno snížit nepřímé náklady v položce traktory – mechanizace, které díky pravidelné kontrole snižují nákladné opravy zemědělské techniky. Náklady na pěstování **pšenice ozimé** by mělo dojít ke snížení přímých nákladů a to u podniku *Beta* snížením polních prací. Nepřímé náklady by měly snížit společnosti *Gama* traktory – mechanizace a posklizňovou úpravou, *Beta* položkou traktory – mechanizace. Při pěstování **řepky ozimé** je doporučeno firmě *Gama* snížit přímé náklady převážně: spotřeba nakoupeného materiálu konkrétně spotřebou nakoupených hnojiv dále ostatní služby. Dále podniku *Beta* snížení nepřímých nákladů zejména traktory – mechanizace.

Veškeré doporučené snížení přímých a nepřímých nákladů by nemělo mít dopad na snížení výnosů vybraných komodit.

Seznam použité literatury

FIBÍROVÁ, Jana, Libuše ŠOLJAKOVÁ a Jaroslav WAGNER. *Manažerské účetnictví: nástroje a metody*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 391 s. ISBN 978-80-7357-712-4.

FIBÍROVÁ, Jana, Libuše ŠOLJAKOVÁ a Jaroslav WAGNER. *Nákladové a manažerské účetnictví*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2007, 430 s. ISBN 978-80-7357-299-0.

HRADECKÝ, Mojmír, Jiří LANČA a Ladislav ŠIŠKA. *Manažerské účetnictví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 259 s. ISBN 978-80-247-2471-3.

LANDA, Martin a Michal POLÁK. *Ekonomické řízení podniku*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008, xiv, 198 s. ISBN 978-80-251-1996-9.

LAZAR, Jaromír. *Manažerské účetnictví a controlling*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 271 s. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-4133-8.

NEPLECHOVÁ, Marta a Jaroslav NOVÁK. *Účetnictví a kalkulace nákladů v zemědělství*. Praha: Bilance, 1996.

NOVÁK, Jaroslav, Alice PICKOVÁ a Miroslav VOJTÍŠEK. *Účetní a manažerské pojetí nákladů*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1997, 48 s. Publikace Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky. ISBN 80-858-9853-5.

POLÁČKOVÁ, Jana. *Metodika kalkulací nákladů a výnosů v zemědělství* 1. vyd. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010, 73 s., ISBN 978-808-6671-758.

POPESKO, Boris. *Moderní metody řízení nákladů: jak dosáhnout efektivního vynakládání nákladů a jejich snížení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 233 s. Prosperita firmy. ISBN 978-80-247-2974-9.

SYNEK, Miloslav. *Manažerská ekonomika*. 5., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011, 471 s. Grada,. ISBN 978-80-247-3494-1.